

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN VE ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİR
MESLEK OLARAK SINIF ÖĞRETMENLİĞİNE İLİŞKİN METAFORİK
ALGILARININ KARŞILAŞTIRILMASI¹**

*METAPHORIC PERCEPTIONS COMPARISON OF PRIMARY TEACHERS AND
THE CANDIDATE PRIMARY TEACHERS ABOUT PRIMARY TEACHING AS A
PROFESSION*

Özkan ÇELİK² Meral ASLAN ÇELİK³

*Geliş Tarihi: 23.11.2016
(Received)*

*Kabul Tarihi: 21.02.2017
(Accepted)*

ÖZ:Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının “bir meslek olarak sınıf öğretmenliği”ne ilişkin algılarını, oluşturdukları metaforlar aracılığıyla belirlemek ve bu bağlamda bir karşılaştırma yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç kapsamında 2015-2016 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan 147 sınıf öğretmeni adayı ve yine aynı eğitim öğretim döneminde Muğla ilinde yer alan resmi okullarda görev yapmakta olan 93 sınıf öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Verilerin toplanması aşamasında öğretmen ve öğretmen adaylarına bir form aracılığıyla “*Sahip olduğu özellikler düşünüldüğünde bir meslek olarak sınıf öğretmenliğini,..... 'ya benzetirim; çünkü.....*” ifadesi yöneltilmiş ve katılımcılardan cümleyi tamamlamaları istenmiştir. Çalışmada katılımcıların görüşleri nitel yaklaşımla betimlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sınıf öğretmenleri ve öğretmen adayları tarafından oluşturulan metaforların 15 farklı geçerli kategoride toplandığı belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine ilişkin oluşturdukları metaforların en sık olarak; “Bilgi kaynağı”, “Şekillendirici/Biçimlendirici” ve “Yetiştirici/Üretici” kategorilerinde toplandığı tespit edilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine ilişkin oluşturdukları metaforların ise en sık olarak; “Ebeveyn görevini yapan”, “Farklı alan bilgisine sahip olan”, “Yol gösterici/Yönlendirici” kategorilerinde toplandığı tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının meslekleriyle ilgili sahip oldukları metaforlar hakkında ilk tanımlayıcı veriler elde edilmiş olmasına rağmen; veli, öğrenci ve farklı eğitim paydaşlarının da sahip oldukları metaforları belirlemeye yönelik araştırmalar yapılması ve bu sayede kavramsal yapıların belirlenmesi, sınıf öğretmenlerini ve öğretmen adaylarını mesleklerine ilişkin olumsuz metaforları

¹ Bu çalışma 11-14 Mayıs 2016 tarihleri arasında düzenlenen 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda (USOS2016) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Arş.Gör.Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: ocelik@mu.edu.tr

³ Öğretmen, MEB, Ula Salih Güneyman İlkokulu, e-posta: mceliktrs@gmail.com

kullanmaya yönelik sorunları ortaya çıkaracak araştırmalar yapılmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sınıf öğretmeni, öğretmen adayı, sınıf öğretmenliği mesleği, metafor, algı

ABSTRACT: This study has been carried out to determine the perceptions of primary teachers and the candidates about “primary teaching as a profession” through metaphors that they have created and to make comparisons of this scope. In the scope of this aim, participants of the study consist of 147 candidates of primary teachers who are studying at the faculty of education, the department of primary teacher training at Muğla Sıtkı Koçman University and also 93 primary teachers who are working at state schools in Muğla in the spring term of 2015-2016 academic years. During data collection process, teachers and the candidates of primary teachers were directed a statement as follows “*When its field specifications are considered, primary teaching as a profession to me is like; because*” through a form. In the form the participants were asked for completing the sentence accordingly. In the study, the views of the participants are aimed to be analysed through qualitative approach. In the analysis of the obtained data, content analysis method has been utilized. According to the results of the study, the identified metaphors created by primary teachers and candidate primary teachers are classified under 15 different various categories. It is found that the metaphors created by teachers mostly assembled under “source of information”, “formative” and “nurturer” categories. Adding to that the metaphors of the teacher candidates are categorised under “parents”, “possessing various knowledge levels”, “guidance” categories. The study is not without limitations therefore, for the following studies the other shareholders as parents, students and so on, may be added to the participants of the study to come up with rather valid results.

Keywords: Primary teacher, candidate primary teacher, primary teaching as a profession, metaphor, perception

GİRİŞ

Metaforlar, insanların gerçek dünya olaylarının, kendi zihinlerindeki yansımalarını ayrıştırmada kullandıkları birer bilişsel araç olarak görülebilir (Nikitina & Furuoka, 2008). Bu yönüyle ele alındığında metafor teorisi bilişsel psikolojinin içerisinde yer almaktadır ve kişisel olarak kullanımı amaçlanmaktadır. Ayrıca metaforlar toplumsal değişim mekanizması olarak da sosyal ve psikolojik paradigmalarda bir köprü oluşturmaktadır (Noyes, 2006). Dolayısıyla metaforlar insan hayatının her alanında ve her aşamasında farkında olarak ya da olmayarak bazı temel işlevleri yerine getirmekte sıklıkla kullanılırlar. Hayatımızın her alanında olduğu gibi eğitim ortamlarında da metaforlar, birer sembol olarak işe koşulmaktadırlar. Oxford vd.’ne (1998) göre metaforlar, eğitim sorunlarına yönelik bireylerin anlayışlarını geliştirme ve bakış açılarını genişletme gücüne sahip araçlardır. Greene de (1973) farklı öğrenme stilleri ve eğitim programı teorilerinin metaforlar aracılığıyla soyut kavramlar ve daha tanıdık somut

kavramlar arasındaki ilişkiler gösterilerek daha etkili hale getirilebileceğini ifade etmektedir. Böylelikle metaforlar eğitimde gerek iletişimi güçlendirmek gerekse öğretimin etkililiğini arttırmak için etkili birer araç olarak kullanılabilir.

Metaforlar insanların bilişsel süreçlerini düzenlemelerine yardımcı olarak, kendi algılama durumlarına göre hareket etmelerini sağlayabilirler. Başka bir yönüyle metaforların bireylerin çevrelerindeki dünyayı anlamaları ve değerlendirmeleri için rehberlik etmelerinin yanı sıra açıklayıcı ve kural koyucu işlevleri de vardır. Aykaç ve Çelik (2014) metaforları, kavramların anlaşılmasında zihinsel süreçleri düzenlemek adına günlük hayatımızda da bilinçli ya da bilinçsiz olarak sıklıkla kullandığımız, benzetmeler aracılığıyla anlamlandırma ve somutlaştırma araçları olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda oluşturulan metaforların bireylerin yaşantı deneyimlerini yansıtmada ve algılarını belirlemede bir araç olarak kullanılabilirliği ifade edilmektedir. Buradan hareketle metaforlar ile deneyimler arasında dinamik bir bağlantının olduğu söylenebilir. Bizler yeni deneyimleri anlamlandırmada birer araç olarak kullanılan kavramsal metaforları geliştirmeye yardımcı bazı deneyimlere sahibizdir (Alger, 2009). Bu özellikleriyle metaforlar bir iletişim ve ifade aracı olmalarının yanı sıra deneyimleri ortaya çıkarmada ve yönlendirmede kullanılan araçlar olarak da ele alınmalıdır. Marshall (1990) metaforların inanç sistemimizi temsil etmesine bağlı olarak olayları ve durumları algılamada bir yöntem şeklinde kullanabileceğimizi, zaman zaman farkında olmasak da bu metaforların eylemlerimizi etkileyebildiğini vurgulamaktadır.

Metafor analizi, günümüzde araştırmacılar tarafından katılımcıların inanç ve tutumları hakkında veri toplamanın etkili bir yolu olarak kullanılmaktadır. Metafor analizi bir söylem analizi yöntemidir ve bu yöntem insanların deneyimlerini ve inançlarını açıklayan birtakım benzetmeleri inceleyerek, bireylerin söylemlerinin altındaki anlamları ortaya çıkarmayı hedeflemektedir (Zheng & Song, 2010). Çünkü metaforlar sadece konuşmanın şeklini değil zihnin temel işleyişini de ortaya çıkarabilmektedir (Martinez, Saulea & Huber, 2001). Eğitim alanında da bazı deneyimlerin ortaya çıkarılması, daha sonraki süreçlere rehberlik etmesi açısından oldukça önemlidir. Metaforların temel işlevleri göz önüne alındığında öğretmen, öğrenci, veli, idareci vb. eğitim paydaşlarının deneyimlerinin metaforlar aracılığıyla ele alınıp analiz edilmesi önemli veriler ortaya koyabilmektedir. Öğretmenler eğitim-öğretim sürecinin en önemli paydaşlarından ve deneyimleri eğitim öğretim faaliyetlerine yön verme açısından oldukça önemlidir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin düzenli olarak sürdürülmesi, sürecin amaca ulaşması ve verimliliği öğretmenin sorumluluğundadır. Bu anlamda özellikle sınıf öğretmenleri ilkökul dönemindeki öğrencilerin kritik zamanlarında bu görevi yerine getirmekle

sorumludurlar. Sınıf öğretmenleri sınıf içerisindeki etkin öğretmen rolleri ile ilköğretim öğrencileri için davranışlarının şekillenmesine etki eden bir rol model olabilmektedirler. Dolayısıyla özellikle sınıf öğretmenleri örtük ya da açık bir şekilde bireylerin yaşantılarını doğrudan etkilemekte ve yönlendirmektedirler. Bu bağlamda “meslek olarak sınıf öğretmenliği” algısı bireylerce farklılık göstermektedir. Bu perspektiften bakıldığında mesleğini devam ettiren sınıf öğretmenleri ile yakın zamanda bu mesleği yapacak olan sınıf öğretmeni adaylarının “bir meslek olarak sınıf öğretmenliği” olgusuna ilişkin algılarını metaforlar kullanılarak incelenmesi, sınıf öğretmenliği mesleğinin farklı gruplar tarafından nasıl anlaşıldığına dair önemli ipuçları verebilecektir.

Son yıllarda farklı kavramlara ilişkin olduğu gibi “öğretmen” ve ya “öğretmenlik mesleğine” ilişkin de algıları belirlemek amacıyla metaforların kullanıldığı pek çok çalışmaya (Aslan, 2013; Cerit, 2008; De Guerrero & Villamil, 2002; Ekiz ve Koçyiğit, 2013; Kalyoncu, 2012; Kıral, 2015; Pektaş ve Kıldan, 2009; Wan, Low, & Li, 2011; Yılmaz, Göçen ve Yılmaz, 2013) rastlamak mümkündür. Bu çalışmada da sınıf öğretmeni ve öğretmen adaylarının “bir meslek olarak sınıf öğretmenliği”ne ilişkin algıları metaforlar aracılığıyla belirlenip karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Metaforlar eğitim araştırmalarında da deneyimlerin yorumlanmasında, gizil bilginin açığa çıkarılmasında, soyut kavramların somutlaştırılarak açıklanmasında ve belirli kavramsal ilişkilerin kurulmasında etkili olarak kullanılmaktadır. Araştırmanın sonuçlarının da sınıf öğretmenlerinin kendilerini değerlendirebilmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının mesleki ve eğitim yaşantıları hakkında da bilgiler verebilecek sonuçlar ortaya konularak, mevcut şartlar içerisinde sınıf öğretmenliği mesleğinin nasıl algılandığına ilişkin bilgi edinmemizi sağlayabilecektir. Sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının mesleklerini hangi unsurlara dayanarak değerlendirdikleri, mesleki algı anlamında önemli ipuçları sunabilecektir.

Buradan hareketle bu araştırma sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının “bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine” ilişkin algılarını, oluşturdukları metaforlar aracılığıyla belirlemek ve bir karşılaştırma yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda bazı sorulara cevap aranmıştır;

1- Sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının “bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine” ilişkin oluşturdukları metaforlar hangi kategoriler altında toplanmaktadır.

2- Sınıf öğretmenleri “bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine” ilişkin algılarını hangi metaforları ve gerekçeleri kullanarak ifade etmişlerdir?

3- Sınıf öğretmeni adayları “bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine” ilişkin algılarını hangi metaforları ve gerekçeleri kullanarak ifade etmişlerdir?

YÖNTEM

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının görüşleri nitel yaklaşımla betimlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan 147 sınıf öğretmeni adayı ve yine aynı eğitim öğretim döneminde Muğla ilinde yer alan resmi okullarda görev yapmakta olan 93 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Sınıf öğretmeni adayları ve öğretmenler araştırmaya gönüllü olarak katılmayı istemeleri esasına göre tesadüfi olarak seçilmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin bazı demografik özelliklere göre dağılımı Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Sınıf Öğretmenlerinin Özellikleri

Mesleki Kıdem	6 yıldan az		6-10 yıl		11-15 yıl		16-20 yıl		20 yıldan fazla		Toplam		
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
Cinsiyet													
Sınıf	f	8	4	15	3	15	2	10	10	11	15	59	34
Öğretmeni	%	8.6	4.3	16.1	3.2	16.1	2.1	10.8	10.8	11.8	16.8	63.5	36.5
Toplam	f	12		18		17		20		26		93	

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının özellikleri de Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışma Grubunda Yer Alan Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özellikleri

Sınıf Düzeyi		1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
		K	E	K	E	K	E	K	E	K	E
Sınıf Öğretmeni Adayı	f	28	11	28	11	25	10	25	9	106	41
	%	19	7.5	19	7.5	17	6.8	17	6.1	72.1	27.9
Toplam	f	39		39		35		34		147	

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için sınıf öğretmenlerine ve sınıf öğretmeni adaylarına yönelik iki ayrı form hazırlanmıştır. Formlarda katılımcılardan “*Sahip olduğu özellikler düşünüldüğünde bir meslek olarak sınıf öğretmenliğini,’ya benzetirim; çünkü,.....*” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Bunun haricinde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla da üçer soru sorulmuştur.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde Saban, Koçbeker ve Saban (2006) tarafından önerilen aşağıdaki basamaklar takip edilmiştir.

- (1) Adlandırma aşaması
- (2) Tasnif etme (eleme ve arıtma) aşaması,
- (3) Yeniden organize etme ve derleme aşaması,
- (4) Kategori geliştirme aşaması
- (5) Geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması

Kodlama ve kategori geliştirme işlemleri tekrarlı olarak yapılmıştır. Böylece araştırmanın problemine ve amacına bağlı kalınarak, tekrarlı ve gereksiz kodlamalar çıkarılmış, gerekli görülen kısımlarda yeni kodlamalar eklenmiştir. Kodlamalar esnasında katılımcılar tarafından üretilen metaforların mantıksal nedenleri de irdelenmiş ve kategorilendirme bu kapsamda yapılmıştır.

Verilerin analizi iki araştırmacı tarafından bağımsız bir şekilde yapılmış, araştırmacı çeşitlemesi (Johnson & Christensen, 2004; Patton, 2002) tekniği ile güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki uyum oranları Tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 3. Kodlayıcılar Arasındaki Uyum Oranları

	Uzlaşılın Madde (f)	Uzlaşılmayan Madde (f)	Uyum Yüzdesi (%)
Sınıf Öğretmeni Metaforları	85	8	91.3
Sınıf Öğretmeni Adayı Metaforları	133	14	90.4
Toplam	218	23	90.5

Araştırmacılar veri analizi sürecinde kodlayıcı olarak görev almışlardır. İki kodlayıcı öncelikle ayrı ayrı kategorilendirme yapmışlar ve daha sonra bir araya gelerek uzlaşılın ve uzlaşılmayan kategorileri birlikte değerlendirmişlerdir. Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin ileri sürdükleri metaforlara ilişkin kategorilerin % 91.3'ünde, öğretmen adaylarının ileri sürdükleri metaforların %90.4'ünde uyum sağlanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde katılımcıların “bir meslek olarak sınıf öğretmenliği” hakkında geliştirdikleri metaforlara ilişkin veriler analiz edilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanarak sunulmuştur.

Bu kapsamda araştırmanın birinci alt problemi olan “Sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının “bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine” ilişkin oluşturdukları metaforlar hangi kategoriler altında toplanmaktadır” sorusunu yanıtlamak amacıyla yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Oluşturdukları Metafor Örnekleri ve Kategoriler

Metafor Kategorisi	Öğretmen	Öğretmen Adayı
1- Bilgi kaynağı olarak sınıf öğretmenliği	Güneş, Elektrik trafosu, Mum, Su kaynağı, İbrik...	Güneş, Ay, Kitap, Bilgisayar...
2- Farklı alan bilgisine sahip sınıf öğretmenliği	Gökkuşluğu, Bukalemun, Mevsimler, Ahtapot...	Gökkuşluğu, Renk skalası, Nar, İsviçre çakısı...
3- Temel oluşturucu olarak sınıf öğretmenliği	İnşaat ustası, Müteahhit, Mühendis, Bina temeli...	İnşaat mühendisi, Merdivenin ilk basamağı
4-Bakıcı olarak sınıf öğretmenliği (Çok çalışan sınıf öğretmeni)	Dadı, Diplomalı çocuk bakıcısı...	Karınca, Arı
5- Ebeveyn görevini yapan sınıf öğretmeni	Anne, Baba...	Anne, Baba, Aile...
6- Şekillendirici/Biçimlendirici sınıf öğretmeni	Heykeltıraş, El sanatları ustası, Mimar, Ressam...	Heykeltıraş, Ahşap işlemciliği, Marangoz, Hattat...
7- Koruyucu olarak sınıf öğretmeni	Tavuk	Sarmaşık bitkisi, Kaplan, Kuş...
8- Kişisel gelişim sağlayıcı olarak sınıf öğretmeni	Toprak, Ağaç, Yaşam Koçu...	Ağaç, Bitki...
9- Yetiştirici/Üretici olarak sınıf öğretmeni	Bahçıvan, Çiftçi...	Bahçıvan, Çiftçi...
10-Yol gösterici/Yönlendirici olarak sınıf öğretmeni	Gemi kaptanı, Kutup yıldızı...	Pusula, Deniz feneri, Kutup yıldızı...
11-Yönetici/Lider olarak sınıf öğretmeni	Çoban, Güneş sistemi...	Koro şefi, Ormanlar kralı aslan...
12- Yaşam için gerekli olarak sınıf öğretmeni	Su, Çiçek, Güneş...	Oksijen, Ağaç, Güneş, Toprak...
13-Unutulmayan/İz bırakan sınıf öğretmeni	Sanatçı	Kokusu bitmeyen gül, Süper kahraman...
14-Sabır timsali olarak sınıf öğretmeni	Beyaz renk...	Kanatsız melek, Bambu ağacı...
15-Zor şartlara dayanıklı sınıf öğretmeni	Yıkılmaz dağ, Ağaç...	Ağaç, Kaldırım taşı...

Tablo 4’de görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının “bir meslek olarak sınıf öğretmenliği”ne ilişkin ileri sürdükleri metaforlar 15 kategoride toplanmıştır. Bu kategorilere giren metaforlara bazı örnekler de tablo da sunulmuştur. Sınıf öğretmenleri ile öğretmen adaylarının ortaya çıkan kategorilerin 14’ünde ortak kategoriler oluşturacak metaforlar ürettikleri görülmektedir. Sadece sınıf öğretmenleri “Bakıcı olarak sınıf öğretmenliği” kategorisi altında toplanan metaforlar üretirken, sınıf öğretmeni adaylarının bu kategoriye girebilecek hiçbir metafor üretmedikleri, onun yerine “Çok çalışan sınıf öğretmeni” kategorisine girebilecek metaforlar ürettikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Metaforlara yönelik temel gerekçelendirmeler incelendiğinde; “Bilgi kaynağı olarak sınıf öğretmenliği” kategorisine ilişkin, sınıf öğretmenin bilgi ve deneyimiyle çocukları aydınlatan, ısıtan ve bilgi veren bir kaynak olduğunun, “Farklı alan bilgisine sahip sınıf öğretmenliği” kategorisine ilişkin, çok özellikli, her alanda çok yönlü bilgiye sahip olduğunun, “Temel oluşturucu olarak sınıf öğretmenliği” kategorisine ilişkin, eğitim hayatının temelini oluşturduğunun, hayatın temel ilkelerini öğretildiğinin, “Bakıcı olarak sınıf öğretmenliği” kategorisine ilişkin, çocukların her şeyiyle ilgilenildiğinin, “Çok çalışan sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, bıkmadan, sürekli çalışma gerektiren bir meslek olduğunun, “Ebeveyn görevini yapan sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, sınıf öğretmenin çocuklara aileden biri gibi sevgi gösterdiğinin, anne şefkatiyle öğrencilere yaklaştığının, “Şekillendirici / Biçimlendirici sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, sınıf öğretmenlerinin öğrencilerini bir usta misali biçimlendirerek eser haline getirdiğinin, “Koruyucu olarak sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, çocukları her durumda korumaya çalıştıklarının, “Kişisel gelişim sağlayıcı olarak sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, öğrencilerin topluma yararlı bireyler olarak yetişmesi için rehberlik edildiğinin, “Yetiştirici/Üretici olarak sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, öğrencileri belli bir seviyeden alıp yetiştirildiğinin, “Yol gösterici/Yönlendirici olarak sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, öğrencilerin doğru yolu bulmasına rehberlik edildiğinin, “Yönetici/Lider olarak sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, sınıfı bir şef gibi yönettiğinin, “Yaşam için gerekli olarak sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, toplumu iyi kılımda temel unsur olduğunun, “Unutulmayan/İz bırakan sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, öğrencileri tarafından hiç unutulmadığının, “Sabır timsali olarak sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin, öğrencilerinin her türlü hatası karşısında tahammüllü davrandığının, “Zor şartlara dayanıklı sınıf öğretmeni” kategorisine ilişkin ise, sınıf öğretmenlerinin zaman zaman zor şartlar altında çalışmak zorunda kaldıklarının katılımcı olan sınıf öğretmenleri ve öğretmen adayları tarafından sıklıkla ifade

edildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte sınıf öğretmenlerinin en sık bahçıvan, anne-baba, mum, gökkuşuğu ve su metaforlarını kullandıkları, öğretmen adaylarının ise en sık anne-baba, güneş, renkler, ağaç, çiftçi ve gökkuşuğu metaforlarını kullandıkları belirlenmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Sınıf öğretmenleri bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine ilişkin algılarını hangi metaforları ve gerekçeleri kullanarak ifade etmişlerdir?” sorusunu yanıtlamak amacıyla yapılmış analizlere ilişkin bulgular Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Sınıf Öğretmenlerinin “Bir Meslek Olarak Sınıf Öğretmenliği”ne İlişkin Algılarını İfade Ettikleri Metaforların ve Gerekçelerin Dağılımı

Metafor Kategorisi	f	%	Sık İfade Edilen Gerekçeler
Bilgi kaynağı olarak sınıf öğretmenliği	16	17.2	Deneyim aktarır, Bilgi aktarır.
Şekillendirici/Biçimlendirici sınıf öğretmeni	13	14.0	Çocuklara şekil verir, Eser üretir.
Yetiştirici/Üretici olarak sınıf öğretmeni	12	12.9	Bitki yetiştirir gibi yetiştirir.
Farklı alan bilgisine sahip sınıf öğretmenliği	11	11.8	Her işten anlar, Her alanda bilgi sahibidir.
Temel oluşturucu olarak sınıf öğretmeni	8	8.6	Eğitimin temelini atar.
Ebeveyn görevini yapan sınıf öğretmeni	8	8.6	Anne-baba gibi davranır.
Bakıcı olarak sınıf öğretmenliği	4	4.3	Çocukların her şeyleri ile ilgilenir.
Kişisel gelişim sağlayıcı olarak sınıf öğretmeni	4	4.3	Öğrencilerin kişiliğini oluşturur.
Yaşam için gerekli olarak sınıf öğretmeni	4	4.3	Çevresine hep faydalıdır, Olmazsa olmaz.
Her türlü zor şarta dayanıklı sınıf öğretmeni	4	4.3	Zor koşullarda da işini verimli yapar.

Yol gösterici/Yönlendirici olarak sınıf öğretmeni	3	3.2	Öğrencilere rehberlik eder.
Yönetici/Lider olarak sınıf öğretmeni	2	2.2	Sınıfın lideridir.
Sabır timsali olarak sınıf öğretmeni	2	2.2	Sınıf öğretmenliği sabır işidir.
Koruyucu olarak sınıf öğretmeni	1	1.1	Öğrencilerini koruma güdüsü vardır.
Unutulmayan/İz bırakan sınıf öğretmeni	1	1.1	Kalıcı eserler bırakır.
Toplam	93	100	

Tablo 5 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin “bir meslek olarak sınıf öğretmenliği” ne ilişkin oluşturdukları metaforların kategorik dağılımları görülmektedir. Tabloya göre sınıf öğretmenleri mesleklerini en sık olarak “Bilgi kaynağı olarak sınıf öğretmeni”, “Şekillendirici/Biçimlendirici sınıf öğretmeni”, “Yetiştirici/Üretici olarak sınıf öğretmeni” ve “Farklı alan bilgisine sahip sınıf öğretmenliği” kategorilerine giren metaforlarla ifade etmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin ileri sürdükleri metaforlara ilişkin gerekçeler de incelendiğinde, öğretmenler tarafından sınıf öğretmenliği mesleğinin, bir deneyim ya da bilgi aktarma, çocukları şekillendirme, öğrencilerin kişiliklerini yönlendirme ve her alanda bilgi sahibi olmanın mecbur olduğu bir meslek biçiminde görüldüğü söylenebilir. Sınıf öğretmenlerinin oluşturdukları metaforlara ve gerekçelendirmelerine ilişkin bazı örnekler şöyledir.

Ö13(E)- *Elektrik trafosuna benzetiyorum. Çünkü “Öğretmen yıllarca kendi kazandığı bilgileri öğrencilerine dağıtır. Onları bilgilendirir. Nasıl trafo kendisinde topladığı enerjiyi kullanılacak yerlere yeteri kadar dağıtırsa öğretmen de bilgi dağıtır.”* (Bilgi kaynağı olarak sınıf öğretmeni)

Ö14(E)- *Heykeltıraşa benzetiyorum. Çünkü “Heykeltıraş eline aldığı malzemelere şekil vererek yeni bir eser meydana getiriyor. Sınıf öğretmenlerinin durumu da aynı bu şekilde.”* (Şekillendirici/Biçimlendirici sınıf öğretmeni)

Ö38(E)- *Mühendise benzetiyorum. Çünkü “Bir mühendis nasıl bir yapının projesini ince ince planlayarak çiziyorsa sınıf öğretmeni de bir binanın temelini oluşturup geleceğin insanını inşa ediyor. Binanın en önemli kısmı olan temelini atıyor.”* (Temel oluşturucu olarak sınıf öğretmenliği)

Ö54(K)- *Her işten anlayan bir robota benzetiyorum. Çünkü “Müzikten anlıyorsunuz, resimden anlıyorsunuz, Fen, matematik, Türkçe zaten sürekli anlatıyorsunuz. Bu yüzden çok amaçlı bir robotu andırıyoruz bence....”* (Farklı alan bilgisine sahip sınıf öğretmenliği)

Araştırmanın diğer bir alt problemi olan “Sınıf öğretmeni adaylarının bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine ilişkin algılarını hangi metaforları ve gerekçeleri kullanarak ifade etmişlerdir?” sorusunu yanıtlamak amacıyla yapılabildiği analizlere ilişkin bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. *Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Bir Meslek Olarak Sınıf Öğretmenliği”ne İlişkin Algılarını İfade Ettikleri Metaforların ve Gerekçelerin Dağılımı*

Metafor Kategorisi	f	%	Sık İfade Edilen Gerekçeler
Ebeveyn görevini yapan sınıf öğretmeni	24	16.6	Öğrencileriyle annesi-babası kadar fazla zaman geçirir. Her türlü ihtiyacıyla ilgilenir.
Farklı alan bilgisine sahip sınıf öğretmeni	20	13.8	Tek bir meslek gibi görünse de pek çok meslek bilgisini barındırır.
Yol gösterici/Yönlendirici olarak sınıf öğretmeni	19	13.1	Öğrencilere rehberlik eder.
Yetiştirici/Üretici olarak sınıf öğretmeni	16	11.0	Bir ürün yetiştirir gibi öğrenci yetiştirir.
Bilgi kaynağı olarak sınıf öğretmeni	15	10.3	Bilgi dağıtır.
Kişisel gelişim sağlayıcı olarak sınıf öğretmeni	8	5.5	Öğrencilerin kişilik oluşumunda etkilidir.
Her türlü zor şarta dayanıklı sınıf öğretmeni	7	4.8	Zorlansa da kendini yeniler.

Koruyucu olarak sınıf öğretmeni	7	4.8	Öğrencilerini her türlü kötülükten korumaya çalışır.
Şekillendirici/Biçimlendirici sınıf öğretmeni	6	4.1	Bir usta gibi eseri olan çocuklara şekil verir.
Yaşam için gerekli olarak sınıf öğretmeni	6	4.1	Topluma daima yararlıdır. Olmazsa olmaz.
Çok çalışan sınıf öğretmeni	5	3.4	Hiç usanmadan çalışır.
Yönetici/Lider olarak sınıf öğretmeni	4	2.8	Sınıfın yöneticisidir.
Sabır timsali olarak sınıf öğretmeni	3	2.1	İyi niyetlidir. Kendi çocuklarına gösterdiği sabrı gösterir.
Unutulmayan/İz bırakan sınıf öğretmeni	3	2.1	Öğrencileri tarafından hep hatırlanır.
Temel oluşturucu olarak sınıf öğretmenliği	2	1.4	Hayatın temellerini oluşturur.
Toplam	147	100	

Tablo 6 da sınıf öğretmeni adaylarının “bir meslek olarak sınıf öğretmenliği” ne ilişkin oluşturdukları metaforların kategorik dağılımları yer almaktadır. Buna göre öğretmen adaylarının kullandıkları metaforların en sık olarak “Ebeveyn görevini yapan sınıf öğretmeni”, “Farklı alan bilgisine sahip sınıf öğretmeni”, “Yol gösterici/Yönlendirici olarak sınıf öğretmeni” ve “Bilgi kaynağı olarak sınıf öğretmeni” kategorilerinde toplandığı tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının oluşturdukları bu metaforlara ilişkin gerekçeleri incelendiğinde ise, sınıf öğretmenliği mesleğinin, öğrencileri ile anne-babası kadar fazla zaman geçirdiğinden dolayı onların her türlü ihtiyacıyla ilgilenmeyi gerektiren, pek çok meslek bilgisine sahip olmayı gerektiren, öğrencilere rehberlik edilen ve bilgi dağıtılan bir meslek olarak algılandığı söylenebilir. Bunlar dışında ortaya çıkan diğer kategorilerin biri haricinde sınıf öğretmenlerinin oluşturdukları metafor

kategorileriyle aynı olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenleri “Bakıcı olarak sınıf öğretmenliği” kategorisine giren metaforlar ileri sürerken, öğretmen adayları bunun yerine “Çok çalışan sınıf öğretmeni” kategorisine giren metaforlar ileri sürmüşlerdir. Sınıf öğretmeni adaylarının oluşturdukları metaforlara ve gerekçelendirmelerine ilişkin bazı örnekler de şöyledir.

ÖA56(K)- *Kokusu hiç geçmeyen bir güle benzetiyorum. Çünkü “Sınıf öğretmenleri daima hatırlanır ve iyi bir sınıf öğretmeniye daima minnet duyulur ve üzerimizden kokusu hiç geçmez.”* (Unutulmayan/İz bırakan sınıf öğretmeni)

ÖA84(K)- *Anneliğe benzetiyorum. Çünkü “Biz sadece öğretmekle kalmayıp onlara sevgi, şefkat ve güven veriyoruz. Bir anne çocuğunu nasıl yetiştirip koruyorsa bir öğretmen de öğrencilerini öyle büyütüp hayata hazırlıyor.”* (Ebeveyn görevini yapan sınıf öğretmeni)

ÖA94(K)- *Nar’a benzetiyorum. Çünkü “Sınıf öğretmenliği tek bir meslek gibi görünse de birçok mesleğin sahip olduğu özellikleri taşır. Nar da dıştan bakılınca bir tanedir ama içinde birçok parçayı barındırır.”* (Farklı alan bilgisine sahip sınıf öğretmeni)

ÖA128(E)- *Kaplan’a benzetiyorum. Çünkü “Yavrularını korur, öğretir ve hayata bırakır.”* (Koruyucu olarak sınıf öğretmeni)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının “bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine” ilişkin algılarını, oluşturdukları metaforlar aracılığıyla belirleyip bu doğrultuda bir karşılaştırma yapmanın amaçlandığı araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adayları tarafından oluşturulan metaforların 15’er farklı kategoride toplandığı belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforların toplandığı kategorilerin 14’ü aynı iken bir kategori farklı oluşmuştur. Sınıf öğretmenleri “Bakıcı olarak sınıf öğretmenliği” kategorisine giren metaforlar ileri sürerken, öğretmen adayları bunun yerine “Çok çalışan sınıf öğretmeni” kategorisine giren metaforlar ileri sürmüşlerdir. Sınıf öğretmenlerinin en sık bahçıvan, anne-baba, mum, gökkuşağı ve su metaforlarını kullandıkları, öğretmen adaylarının ise en sık anne-baba, güneş, renkler, ağaç, çiftçi ve gökkuşağı metaforlarını kullandıkları belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların bir kaçı dışında farklılaştığı görülmüştür. Bu durumun mesleki deneyim farklılığından kaynaklanıyor olduğu söylenebilir. Saban da (2004) öğretmenlik mesleğine giriş dersini alan sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirdiği çalışmasında, katılımcıların “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforları tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sınıf

öğretmeni adayları öğretmen kavramına ilişkin en çok bahçıvan, su, güneş, heykeltıraş ve çiftçi metaforlarını oluşturdukları tespit edilmiştir. Yılmaz, Göçen ve Yılmaz (2013) öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirleyeme çalışmış ve araştırmaları sonucunda öğretmen kavramını en çok anne-baba, bahçıvan, rehber, aile, ışık, ağaç, heykeltıraş ve çiftçi metaforlarıyla özdeşleştirildiği sonucuna ulaşmışlardır. Koç da (2014) benzer bir araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin en sık olarak güneş, ışık, mum, ebeveyn ve ağaç metaforlarını ileri sürdüklerini, öğretmenlik mesleğine ilişkin olarak ise en sık annelik, su, toprak, ağaç ve güneş metaforlarını ileri sürdüklerini tespit etmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ile be araştırmaların sonuçları benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine ilişkin oluşturdukları metaforların en sık olarak; Bilgi kaynağı, Şekillendirici/Biçimlendirici ve Yetiştirici/Üretici kategorilerinde toplandığı tespit edilmiştir. Bu sonuca bağlı olarak sınıf öğretmenlerinin mesleklerini; bilgi sağlayan, öğrencilerin yaşantılarına şekil veren bir meslek olarak gördükleri tespit edilmiştir. Aynı zamanda sınıf öğretmenleri oluşturdukları metaforlar aracılığıyla öğrencilerini özenle yetiştirdiklerini ve topluma yararlı üretimler yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine ilişkin oluşturdukları metaforların ise en sık olarak; Ebeveyn görevini yapan, Farklı alan bilgisine sahip olan, Yol gösterici/Yönlendirici kategorilerinde toplandığı tespit edilmiştir. Bu sonuca bağlı olarak sınıf öğretmeni adaylarının mesleklerini; şefkat ve ilgi gösterme anlamında anne babalıkla ilişkilendirdikleri ve farklı alanlarda bilgi sahibi olmaları gerektiğine vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar literatürdeki ilgili araştırmalarda (Ekiz ve Koçyiğit, 2013; Gür, 2012; Ocak ve Gündüz, 2006; Wells-Yalçın, 2015) yapılan kategorilerle benzerlik göstermektedir.

Bu çalışma sayesinde sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının meslekleriyle ilgili sahip oldukları metaforlar hakkında ilk tanımlayıcı veriler elde edilmiş olmasına rağmen tekrar çalışmalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu anlamda veli, öğrenci ve farklı eğitim paydaşlarının da sahip oldukları metaforları belirlemeye yönelik araştırmalar yapılması ve bu sayede kavramsal yapıların belirlenmesi literatüre önemli katkılar sağlayabilecektir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin olumsuz metaforları kullanmaya yönelen sorunları ortaya çıkaracak araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Alger, C. L. (2009). Secondary teachers' conceptual metaphors of teaching and learning: Changes over the career span. *Teaching and Teacher Education*, 25, 743-751.

Aslan, S. (2013). Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin "Öğretmen" kavramı ile ilgili algılarının metaforik incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(6), 43-59.

Aykaç, N. ve Çelik, Ö. (2014). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim programına ilişkin metaforik algılarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 328-340.

Cerit, Y. (2008, Güz). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.

De Guerrero, M. C., & Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6(2), 95-120.

Ekiz, D. ve Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin "Öğretmen" kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 439-458.

Greene, M. (1973). *Teacher as stranger: educational philosophy for the modern age*. Belmont: Wadsworth Publishing.

Gür, H. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği ile ilgili metaforları: Kosova örneği. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(3), 885-897.

Johnson, B., & Christensen, L. (2004). *Educational research: quantitative, qualitative, and mixed approaches* (2 b.). Boston: Pearson Education Gnc.

Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının "Öğretmenlik" kavramına ilişkin metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484.

Kıral, E. (2015). Öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmen metaforları. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 57-65.

Koç, S. E. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleğine ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-72. doi: 10.17679/iuefd.79408.

Marshall, H. H. (1990). Metaphor as an instructional tool in encouraging student teacher reflection. *Theory Into Practice*, 29(2), 128-132. doi:10.1080/00405849009543443

Martinez, M. A., Sauleda, N., & Huber, G. L. (2001). Metaphors as blueprints of thinking about ching and learning. *Teaching and Teacher Education*, 17, 965–977.

Nikitina, L., & Furuoka, F. (2008). “A language teacher is like...”: Examining Malaysian students’ perceptions of language teachers through metaphor analysis. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 5(2), 192–205.

Noyes, A. (2006). Using metaphor in mathematics teacher preparation. *Teaching and Teacher Education*(22), 898–909.

Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). Eğitim Fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.

Oxford, R. L., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R. Z., Saleh, A., & Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: toward a systematic typology for the language teaching field. *System*, 26(1), 3-50.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3 b.). Thousand Oaks: CA: Sage.

Pektaş, M. ve Kıldan, O. A. (2009). Farklı branşlardaki öğretmen adaylarının "Öğretmen" kavramı ile ilgili geliştirdikleri metaforların karşılaştırılması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 271-287.

Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.

Saban, A., Koçbeker, H. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analiz edilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.

Wan, W., Low, G. D., & Li, M. (2011). From students’ and teachers’ perspectives: Metaphor analysis of beliefs about EFL teachers’ roles. *System*, 39, 403-415. doi: 10.1016/j.system.2011.07.01210.1016/j.system.2011.07.012.

Wells-Yalçın, Ş. (2015). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının öğretmen ve sanatçı algısına ilişkin metafor analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 30(3), 160-175.

Yılmaz, F., Göçen, S. ve Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 151-164.

Zheng, H.-b., & Song, W.-j. (2010). Metaphor analysis in the educational discourse: A critical review. *US-China Foreign Language*, 8(9), 42-49.

